

Cronicari, cărturari și cartea în spațiul românesc

1. Definiție

Umanism = mișcare socială și culturală apărută ca expresie a luptei împotriva feudalismului, care a promovat ideea încrederii în valoarea omului și a perfecționării sale.

2. Cronicari și cărturari *umaniști* români

- în Evul Mediu românesc, la fel ca și în restul Europei, multă vreme, limbile de cult religios, de cultură și de cancelarie utilizate nu au coincis cu limba populară;

- în Transilvania, a fost utilizată în special limba latină, în vreme ce în Țara Românească și Moldova, au fost folosite limba slavonă (secolele X-XVI), mai puțin, limba greacă și limba română scrisă cu caractere chirilice (secolele XVI-XVIII);

- 29-30 iunie 1521 - *Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung către judele Brașovului Hanăș Begner*: redactarea celui mai vechi document scris în limba română (păstrat până în prezent);

- printre cei mai însemnați reprezentanți ai Umanismului (a pătruns în spațiul românesc în secolul al XV-lea) s-au numărat:

I. În Transilvania: Nicolaus Olahus (*Hungaria*: 1536; *Attila*: 1537), Johannes Honterus (*Cărticica de reformă pentru Brașov și Țara Bârsei*: 1543; *Regulamentul bisericesc al tuturor germanilor din Transilvania*: 1547) și Gaspar Heltai (*Cronica faptelor trecute ale Ungariei*: 1575).

II. În Moldova: Grigore Ureche (*Letopisețul Țării Moldovei*: 1642-1647), Miron Costin (*Letopisețul Țării Moldovei*: 1675; *De neamul moldovenilor*: 1687), Ion Neculce (*Letopisețul Țării Moldovei*: 1732-1744) și Dimitrie Cantemir (*Descrierea Moldovei*: 1716; *Hronicul vechimei romano-moldo-vlahilor*: 1719-1722).

III. În Țara Românească: Neagoe Basarab (*Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*: 1654), Radu Popescu (*Istoriile domnilor Țării Românești: 1290-1728* - secolul al XVIII-lea) și stolnicul Constantin Cantacuzino (*Istoria Țării Rumânești dintru început*: 1716).

3. Cartea în spațiul românesc

- 1508 - la Mănăstirea Dealu, domnul muntean Radu cel Mare (1495-1508) a adus prima tiparniță din Țările Române, călugărul Macarie fiind cel care a tipărit prima carte, *Liturghierul* (în limba slavonă);

- 1544 - la Sibiu, a fost tipărită prima carte în limba română, *Catehismul românesc*;

- 1551-1553 - la Sibiu, Filip Moldoveanul a tipărit *Tetraevangheliarul slavo-român*, prima carte bilingvă tipărită și în română, totodată cea mai veche tipăritură în limba autohtonă păstrată până astăzi;

- 1557-1582 - la Brașov, diaconul Coresi a tipărit circa 40 de lucrări religioase, în limbile slavonă și română (*Apostol*: 1566; *Octoih*: 1575; *Psaltirea slavo-română*: 1577; *Evanghelia cu învățătură* sau *Cazania*: 1581);

- 1562 - la Cotnari, a fost atestată inițiativa domnului moldovean Ioan Iacob Heraclid (Despot-Vodă: 1561-1563) de a înființa Colegiul Latin;

- 1582 - Șerban, fiul diaconului Coresi, a tipărit *Palia de la Orăștie*, prima traducere în limba română a unei părți din *Vechiul Testament*;

- a doua jumătate a secolului al XVI-lea - în Transilvania, pe lângă școlile înființate sub patronajul mănăstirilor, s-au remarcat școlile orășenești de la Brașov, Cluj-Napoca (1581: Universitatea) și Alba Iulia (1622: Colegiul Academic; 1662: s-a mutat la Aiud);

- 1643 - la Mănăstirea „*Trei Ierarhi*” din Iași, s-a înființat prima tipografie din Moldova, prima carte tipărită fiind *Cartea Românească de învățătură* sau *Cazania lui Varlaam*;

- 1648 - la Alba Iulia, s-a publicat *Noul Testament* în limba română, aceasta fiind prima traducere integrală în limba autohtonă;

- 1651-1683 - Dosoftei Barilă, mitropolitul Moldovei, a tipărit *Psaltirea în versuri* (1651); *Psaltirea slavo-română* (1680); *Viața și petrecerea sfinților* (1683);
- 1688 - sub patronajul domnului muntean Șerban Cantacuzino, *Biblia* a fost tradusă pentru prima dată în limba română (*Biblia de la București*);
- 1694 - la București, la inițiativa domnului Constantin Brâncoveanu, a fost fondată Academia domnească;
- 1707 - la Iași, la inițiativa domnului Antioh Cantemir (1696-1700; 1705-1707), a fost creată Academia domnească.

Pentru o mai bună înțelegere a subiectului studiat vizionați următoarele videoclipuri:

<https://www.youtube.com/watch?v=rWcC1JNJLyY>

https://www.youtube.com/watch?v=e_cuQ6IDGqM

BIBLIOGRAFIE:

1. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.
2. Barnea, Alexandru (coordonator), Manea, Vasile Aurel, Palade, Eugen, Teodorescu, Bogdan, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2007.
3. Petre, Zoe (coordonator), Căpiță, Carol, Stănescu, Ecaterina, Lung, Ecaterina, Livadă-Cadeschi, Ligia, Ciupală, Alin, Țurcanu, Florin, Vlad, Laurențiu, Andreescu, Sorin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2008.
4. Adăscăliței, Felicia, Lazăr, Liviu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corvin, Deva, 2007.
5. Băluțoiu, Valentin, Grecu, Maria, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
6. Scurtu, Ioan, Cristea, Niculae, Curculescu, Marian, Dincă, Constantin, Soare, Aurel Constantin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Economică Preuniversitaria, București, 2008.
7. Dondorici, Florentina, Lica, Elena Emilia, Poamă, Emil, Ionescu, Vasile, Osanu, Octavian, Stoica, Relu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Gimnasium, București, 2008.
8. Stan, Magda, Vornicu, Cristian, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Niculescu ABC, București, 2015.
9. Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Corint Educațional, București, 2014.
10. Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, Editura ALL, București, 2019.
11. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2008.
12. Bulei, Ion, *O istorie ilustrată a românilor*, Editura Litera, București, 2018.
13. Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, Editura Humanitas, 2013.
14. Iorga, Nicolae, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, Editura Paul Editions, București, 2021.